

Sbírka antických památek Národního muzea, její donátoři a významné akvizice¹

HELENA SVOBODOVÁ

ABSTRACT: Collection of Classical Antiquities of the National Museum, its donators and valuable acquisitions

The National Museum (Prague) today has the largest collection of classical antiquities in Bohemia and Moravia. The collection is created gradually since the founding of the Museum in 1818, at first from gifts of Czech travelers to the Mediterranean area, later from purchases. This article commemorates some of donators, collectors and dealers with antiquities who contributed to the formation of the museum's collection during its history. Systematic division of the collection and its popularisation is connected with the work of Bedřich Svoboda who led a team preparing large thematic exhibitions after the Second World War. In 1969 was created classical antiquity section in the prehistory and protohistory department, emancipated in 1995 as an independent department of classical archaeology and since 2011 incorporated in the department of prehistory and classical archaeology.

KEY WORDS: National Museum – Collection – Classical antiquities – Donators – Gifts – Acquisitions – History of department – Exhibition

CONTACTS: PhDr. Helena Svobodová, PhD., Národní muzeum – Oddělení pravěku a antického starověku, Václavské náměstí 1700/68, 110 00 Praha 1; e-mail: helena_svobodova@nm.cz

Národní muzeum dnes spravuje největší sbírku antických památek v Čechách a na Moravě. Sbírkou se rozrůstala postupně hned od počátku založení muzea v roce 1818, převážně z drobnějších akvizic, neobsahuje žádné nálezy z vlastních archeologických výzkumů. Antické památky se dostávaly do muzea jako dary, které si čeští vlastenci přiváželi z cest za vzděláním a poznáním do Středomoří. Tyto „suvenýry“ se zpočátku stávaly součástí archeologické sbírky tvořené především z domácích pravěkých nálezů.

V počátcích měly společenskovední obory muzea jednoho správce, kterým se stal Václav Hanka (1791–1861). Jméno Václava Hanky je v povědomí české veřejnosti známější především v souvislosti s nalezením Rukopisu královédvorského. Sbírkou v té době tvořila dohromady archeologie, umělecké památky, umělecko-řemeslné, epigrafické, národopisné, egyptské i památky z období antiky. V roce 1826, když pořizoval Václav Hanka, knihovník muzea pověřený zároveň správou sbírek etnograficko-archeologických a numismatických, soupis inventáře pro svého nástupce, čítala celá sbírka pouze 153 kusů. Již v tomto soupisu

¹ Tato práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v rámci institucionálního financování dlouholetého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum DKRVO, IČ 00023272, 2018/19.

Obrázek 1 – Bronzový džbán s jedním uchem. Etrurie. 5. století př. n. l. (dar Josef Vojtěch Hellich).

(inv. č. H10-74) a pod čísly H10-144–147 bronzový strigilis „na vnitřní straně rukojeti rytými palmetami zdobený“, mělkou bronzovou naběračku (Svobodová 1994, obr. 3:4), bronzové zrcadlo „na okraji vroubkováním zdobené“ (obr. 2) a bronzovou „rukojet’ s hákovitě zakončenými chapadly“. U všech těchto předmětů je uvedena lokalita Herculanum. Vzhledem k tomu, že se jedná o předměty běžně nacházené v etruských hrobkách, jeví se pravděpodobnější stejná lokalita, jaká je uvedena u dvou předchozích nálezů. Pod inv. číslem H10-151 je zapsaný další Hellichův dar „římská freska na omítce malovaná šedou, šedohnědou, červenou a zelenou barvou, představující postavu ptačí“, u které je uvedena lokalita Řím „vykopaná z villy Pamfila Doria u Říma r. 1837“.³ Jedná se o krásný fragment nástěnné malby z 1. století n. l. (obr. 3). Později v soupise archeologické sbírky muzea z roku 1863⁴ na straně 82 najdeme u tohoto daru zkomolený zápis „z villy Pompilia“. Fragment fresky pochází s největší pravděpodobností

Obrázek 2 – Zrcadlo s Dioskúry. Etrurie. Kolem 300 př. n. l. (dar Josef Vojtěch Hellich).

se však objevují dvě cihly z Herculeana, hlazený mramor z Hadriánovy vily, omítka z Pompejí, nebo mozaikové kamínky z Pozzuoli (*Sklenář 2014*, 239, Příloha 5). Hanka (vůbec první zaměstnanec muzea) daroval v roce 1857 do sbírky úlomky mozaik z Pompejí, bronzovou šipku s tulejkou zapsanou v inventáři antické sbírky pod inv. č. H10-213 a další drobné bronzы inv. č. H10-214–218, jako lokalita je uveden Hamadán (Cebatana).

V roce 1841 se stal jednatelem Společnosti muzea historik František Palacký, z jehož iniciativy došlo k osamostatnění archeologické sbírky. Na jeho doporučení byl za kustoda sbírky vybrán malíř Josef Vojtěch Hellich (1807–1880). V letech 1836–1839 pobýval Hellich v Itálii, kde se setkal s Palackým, a oba se pak společně vydávali na výpravy za antickými památkami (*Sklenář 1989*, 109). V roce 1844 Hellich muzeu věnoval několik předmětů, které získal za svého italského pobytu. Etrusko-korintský alabastron (inv. č. H10-58) a červenofigurový kylix (inv. č. H10-75) byly údajně nalezeny společně „v etruském hrobě v Cornetu“.² Dále věnoval bronzový džbán (obr. 1) „s ouškem slabě vyhráněným a nad okraj vystupujícím“

2 Dn. Tarquinia.

3 Zpráva o českém museum. *Časopis českého museum* 18, 1844, s. 633–634.

4 *Archeologické sbírky v museum království Českého v Praze*, Praha 1863.

z kolumbária z 1. století n. l., s jehož výkopy se začalo na konci 30. let 19. století na pozemku obklopujícím villu Doria Pamphili. Hellich svou činnost kustoda archeologické sbírky ukončil v roce 1847. V rámcovém soupisu archeologické sbírky, rozděleném na sbírky pohanské a další skupiny, pořízeném v roce 1844 ještě za Hellichova působení, uvádí Jan Erazim Vocel 64 kusů egyptských a římských starožitností (*Sklenář 2014*, 253, Příloha 13). Později začal J. E. Vocel sbírku katalogizovat, jeho soupis z roku 1850 lze již považovat za první inventární knihu (*Sklenář 2014*, 72), v té době jsou antické památky ještě součástí archeologické sbírky.

Mezi skromné dary z počátku formování sbírky patří i římská hliněná lampička (obr. 4), kterou v roce 1850 darovala muzeu spisovatelka Božena Němcová (1820–1862), později v inventáři antické sbírky zapsaná pod inv. č. H10-125. Dalším z literátů, který přispěl skromným darem do muzejních sbírek, byl prozaik a básník Julius Zeyer (1841–1901). Velká transportní amfora z počátku římského císařství byla po dlouhá léta uložena v depozitářích historické archeologie a teprve v roce 1986 převedena do antické sbírky, zapsaná byla pod inv. číslem H10-6090. Amforu pravděpodobně získal při některé ze svých opakovaných cest do Itálie.⁵ Korintskou oinochoi (inv. č. H10-72) věnoval rytíř Emanuel Kratochvíl z Kronbachu (1778–1861), malíř a dvorský úředník ve Vídni a Krakově. Národnímu muzeu odkázal část své knihovny, druhou část píseckému gymnáziu. Několik lampiček (inv. č. H10-92, 93, 97, 104, 118, 122, 130) s uvedenými místy nálezů se dostalo do muzea darem z odkazu Františka Pošepného (1836–1895), významného českého geologa, který strávil mnoho let na cestách po Evropě a Blízkém východě. Sbírkou se nadále rozrůstala i o další dary jednotlivců, mnoho jich zůstalo v anonymitě, a také o drobné příležitostné koupě. V devadesátých letech 19. století byl členem výboru Společnosti Musea království Českého (dnešní Národní muzeum) zámožný soukromý sběratel a badatel Štěpán Emanuel Berger (1844–1887). Za svého života jako funkcionář muzea několikrát veřejně vyslovil záměr věnovat v budoucnu své sbírky muzeu. Po jeho náhlém skonu se ihned začalo jednat o možnosti zakoupení sbírky (*Sklenář 2014*, 130). Nacházely se v ní i drobné ukázky řecké keramiky z jižní Itálie, attické terakoty a drobné bronzy, které přispěly k obohacení antické sbírky (*Dufková 2006*, 96). Se jménem Řehoře Zeithammera (1800–1881), středoškolského profe-

Obrázek 3 – Fragment nástěnné malby s vyobrazením ptáka. Římská práce, 1. století n. l. (dar Josef Vojtěch Hellich).

Obrázek 4 – Pozdně římská lampa s bradavičnatými výčnělky, 3.–4. století n. l. (dar Božena Němcová).

5 Více o Zeyerových cestách do Itálie viz *Frolíková–Stehliková 1982*, s. 142–155.

sora a zakladatele písecké knihovny, který usiloval o zrovnoprávnění češtiny jako vyučovacího jazyka, jsou v inventární knize spojeny dary zapsané pod inv. číslu H10-29, 34, 57, 68 a 142 (s datem 1858). U zápisu není uvedeno místo nálezů, ale podle charakteru předmětů je lze lokalizovat někam do etruské oblasti (obr. 5), v případě skleněné lahve srpovitého tvaru se snad jedná o práci římského císařství (*Svobodová–Kozáková 2016, 100–110*). Ř. Zeithammer byl jmenován profesorem humanitních předmětů na píseckém gymnáziu roku 1828, od roku 1847 působil na malostranském gymnáziu v Praze. Skromné ukázky řecké keramiky zapsané pod inv. č. H10-1–8 daroval Sáva Chilandarec (vlastním jménem Slavibor Breüer, 1837–1912), český mnich žijící v klášteře Chilandar v mnišském státě Svatá Hora na řeckém poloostrově Athos, kde působil jako knihovník.

Obrázek 5 – Dvouuchá nádoba se šikmo kanelovaným tělem, Etrurie, 7. století př. n. l. (dar Řehoř Zeithammer).

V roce 1892 došlo k vytvoření oddělení historické archeologie (dnešní oddělení starších českých dějin, kam tehdy připadly sbírky historické archeologie a etnografie), součástí sbírky archeologie prehistorické zůstává však nadále klasická a egyptská archeologie. Zatímco se prehistorická sbírka rozrůstala, její složka klasické archeologie a egyptské zůstávala opomíjena. Samostatný inventář antické sbírky založil až v roce 1923 Josef Schráníl. Se svými zápisy se dostal až do čísla 753 (tehdy ještě zahrnoval staroegyptské památky), po něm inventář dokončoval Jiří Neustupný. Egyptská sbírka byla o dva roky později převedena do Náprstkova muzea. Vzhledem k časovému odstupu, s jakým byly antické sbírky zapisovány, se mnoho informací o původu předmětů nenávratně ztratilo, jako je tomu i v případě unikátní skleněné lahve s rytým obrazem přístavu v Puteoli. Jedná se o jednu z nejstarších akvizic (zapsaná pod inv. č. H10-137), informace, jak se do muzea tato vzácná ukázka římského rytého skla ze 3. století n. l. dostala a kdo ji daroval, chybí. Za působení Josefa Schráníla se již sbírka přece jenom rozrůstá četnějšími příležitostnými nákupy. Nejčastěji to jsou akvizice zakoupené od přerovského rodáka, starožitníka Františka Zapletala (po přestupu k islámu Mehdi ben Zapletal). Spolupráce se Zapletem byla velmi plodná a přinesla do antické sbírky Národního muzea mnoho atraktivních exponátů. Za všechny je třeba zmínit stříbrné rhyton s přední částí vzpínajícího se koně (inv. č. H10-1407), nebo helénistické a římské šperky. Těsně před válkou se Zapletal odstěhoval na Slovensko, po válce opustil Československo a na čas se usadil v severní Africe, později přesídlil do Paříže. Ještě v této době se pokusil obchodovat s Národním muzeem, ale ty nejvýznamnější akvizice byly získány již před válkou. Další zajímavou akvizicí pro antickou sbírku byla skupina červenofigurových lékythů zakoupených od pařížského starožitníka p. Lembessise v roce 1937. Na začátku 20. století se jednalo o významnou firmu, jejímž prostřednictvím zakoupené antické památky se nacházejí v různých světových sbírkách, např. v Metropolitním

muzeu umění v New Yorku nebo v Britském muzeu. V kolekci se nacházel mimo jiné lékythos (inv. č. H10-772) Malíře Aischina (malíř nazvaný podle jména napsaného na jedné jeho váze v Bostonu) a dva lékythy Malíře z Karlsruhe (inv. č. H10-764 a 767), oba malíři patří ke skupině řemeslníků 2. čtvrtiny 5. století př. n. l., která se specializovala na červenofigurové vázy menších rozměrů. Malíře lékythu (inv. č. H10-774) získaného z této akvizice, na němž je zobrazena žena s hlavou otočenou dozadu se zrcadlem v ruce kráčející směrem ke košíku, pojmenoval přední odborník na řecké vázy sir John Beazley⁶ Prague 774 (obr. 6). Jedná se o práci velmi blízkou Malíři z Bowdoin, ale pocházející z jiné ruky (*Beazley 1963*, 695). Ve 20. letech minulého století antickou sbírku Národního muzea rovněž obohatila část archeologické sbírky Ludvíka Salvátora, původně vystavovaná na zámku v Brandýse nad Labem. Jedná se o řeckou a římskou keramiku, terru sigillatu, olejové lampy, skleněná balsamaria, drobné nálezy z bronzu, jako hřebíky, skoby, klíče, kování, pásové garnitury, spony, bronzové figurky apod. Původní inventář sbírky se nedochoval, takže původ a okolnosti nálezu předmětů zůstávají neznámé (*Mader 2006*, 87–95). Z kolekce, která má 526 inventárních čísel, lze připomenout zejména dvě tzv. kerčské vázy (inv. č. H10-1055, 1056). Termín „kerčské vázy“ poprvé použil A. Furtwängler na konci 19. století pro označení poměrně početné skupiny attických červenofigurových váz 4. století př. n. l., které se nacházely v hojném počtu v okolí Kerče (Pantikapaion). Kerčské vázy představují poslední renesanci attického červenofigurového vázového malířství před jeho definitivním koncem (obr. 7). Soubor skleněných nádob a fragmentů terakotových figurek, kolkovaných uch amfor, bronzové spony a přezky, součásti koňského postroje a náhrdelníky ze skleněných perel z Kerče věnovala Národnímu muzeu v roce 1930 firma dědiců Josefa Srnce (inv. č. H10-819–958). Josef Srnc (1830–1900), úspěšný podnikatel a mecenáš, vlastnil kolem přelomu 19. a 20. století proslulé zasílatelství, které si získalo renomé nejenom v Čechách. Jeho slogan se pyšnil tím, že dopraví zboží kamkoli na světě. Podnik po jeho smrti přešel do majetku jeho synů a nakonec byl v roce 1948 znárodněn. V jeho závěti bylo mnoho odkazů k vlasteneckým a dobročinným účelům. Ze známých osobností třicátých let můžeme ještě připomenout několik památek zakoupených z pozůstalosti divadelního a operního režiséra Edmunda Chvalovského (1839–1934), jednalo se zejména o fragmenty římské reliéfně zdobené keramiky, tzv. terry sigillaty (inv. č. H10-

Obrázek 6 – Červenofigurový lékythos. Běžící žena se zrcadlem, 470–460 př. n. l. (zakoupeno od p. Lembessise)

6 J.D. Beazley identifikoval díla stovek athénských vázových malířů na základě srovnávací stylistické analýzy.

Obrázek 7 – Kerčská peliké. Amazonka sedící na gryfovi, po roce 370 př. n. l. (ze sbírky Ludvíka Salvátora).

řecké jihoitalské keramiky (inv. č. H10-1885–1895). V něm vyniká lukánská červenofigurové hydrie Malíře akrobata (malíř pojmenovaný podle vázy v Turině s námětem akrobata na hřbetu koně), kde je zobrazen nahý mladík podávající věnec druhému mladíkovi (obr. 8).

Těsně před druhou světovou válkou získalo muzeum několik antických předmětů ze sbírky Josefa Antonína Jíry (1868–1930). Jírova sbírka, kterou nashromáždil během terénních archeologických výzkumů v Praze a okolí, se v roce 1941 stala součástí sbírek dnešního Muzea hlavního města Prahy. Z jeho pozůstalosti bylo pro antickou sbírku zakoupeno několik ukázek řecké keramiky (u jednoho lékythu je uvedena lokalita Kerč). Zajímavým přírůstkem byla bronzová soška ženy nalezená v okolí Kouřimi (inv. č. H10-1719). Představuje bohyni oděnou pouze v široký pás (obr. 9), pravděpodobně se jedná o ojedinělý import pozdní doby bronzové ze Sýrie (Bouzek 1972, 156–164). Rovněž před druhou světovou válkou se podařilo Národnímu muzeu zakoupit část sbírky dlouholetého pracovníka československého velvyslanectví v Athénách Eduarda Poláka (na vyslanectví působil od jeho otevření v roce 1922). Poslední část jeho sbírky byla vykupována v padesátých

letech. Jedná se o kvalitní předměty především z Attiky a Boiótie. Mimo originální památky, mezi kterými se nachází malovaná keramika, terakoty, zlomky mramorových náhrobních stél, najdeme i galvanoplastickou kopii vafijského poháru⁷ (inv. č. H10-1650). V souboru vyniká především geometrický džbán inv. č. H10-1656 s řadou ptáků s dlouhými krky na hrdle (obr. 10), Dílna Athény 897. Velký soubor dlažebních kostek (inv. č. H10-2363–2465), u něhož bohužel není uvedeno naleziště, věnoval

Obrázek 8 – Červenofigurová hydrie. Nahý mladík podává druhému mladíkovi věnec, 2. pol. 4. století př. n. l. (dar Karel Guth).

1008–1018). Menší soubor římské keramiky, hliněná unguentaria a lampičku z chorvatského ostrova Vis věnoval příslušník 51. dělostřeleckého pluku škpt. Winkler (inv. č. H10-1380–1392). Několik drobných památek z téže lokality (inv. č. H10-1398–1406) daroval do antické sbírky archeolog a historik Karel Guth (1883–1943), od roku 1917 pracovník oddělení historické archeologie Národního muzea. Guth daroval do antické sbírky také krásný soubor

7 Jeden ze dvou zlatých pohárů zdobených reliéfní tepanou výzdobou, nalezených v kopulové hrobce ve Vafiu poblíž Sparty, datované do 15. století př. n. l. Firma E. Gilliérona.

do muzea amatérský archeolog a paleontolog Jaroslav Petrbok (1881–1960), externí spolupracovník Národního muzea, jehož jméno je spojeno především s výzkumem Českého krasu. Petrbok za svého mládí hodně cestoval, opakovaně se vracel do Bulharska a Palestiny, kde se věnoval sběru kamenné industrie. Na konci dvacátých let 20. století působil jako konsulární úředník v Athénách František Xaver Zeman (1896–1969). Během svého osmiletého působení ve službě nashromáždil působivou kolekci téměř dvou stovek řeckých starožitností. Jeho sbírka byla postupně od sedmdesátých let 20. století nabízena Národnímu muzeu, později byla zakoupena ve třech velkých celcích. Její převážnou část tvoří malovaná keramika z mateřského Řecka, terakoty a několik kusů mramorové plastiky (Dufková 2006, 128), z nichž je krásnou ukázkou římské práce hlava mladého muže odtesaná s největší pravděpodobností ze sarkofágu (obr. 11). Ke skromnému rozmnožení sbírky přispěla i zajímavá osobnost generála Juliána Flipo (1887–1974), francouzského vojenského atašé působícího v Československu po válce od roku 1945 do roku 1948 jako vojenský přidělenec Francie. Do země přišel poprvé při vzniku republiky, později po komunistickém převratu se ještě snažil pomáhat Čechoslovákům, kterým hrozilo vězení, a nakonec byl z republiky vyhoštěn. Několik římských lampiček a dvě zoomorfní nádoby, které věnoval Národnímu muzeu (inv. č. H10-2154–2160), získal za svého vojenského působení v severní Africe (později převedené do sbírky Náprstkova muzea). Několik drobných fragmentů terakotových figurek a antiki-zující bronzové figurky (inv. č. H10-3060–3069) se dostaly do antické sbírky Národního muzea z pozůstalosti středoškolského profesora a spisovatele Josefa Müldnera (1880–1954),

Obrázek 9 – Bronzová figurka ženy. Kouřim, pozdní doba bronzová (ze sbírky J. A. Jíry)

Obrázek 10 – Džbán. Řecká geometrická keramika, kol. 710 př. n. l. (ze sbírky Eduarda Poláka)

Obrázek 11 – Mramorová hlava z římského sarkofágu. 2. století n. l. (ze sbírky Františka Zemana).

kách a nálezech v Československu byla nakonec otevřena v roce 1951 v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze a posléze putovala do Brna a Bratislavy. Sbírkové byly doplněny o památky nalezené na našem území, aby výstava ukázala vliv antiky na naše země. Po skončení výstavy byly exponáty znovu uzavřeny v depozitářích a zůstaly veřejnosti nepřístupné. Nicméně po této výstavě již zakotvilo u veřejnosti i v odborných kruzích povědomí o existenci a významu antických sbírek u nás. Výsledkem výstavy bylo i získání řady přírůstků do sbírky. Když v roce 1953 Bedřich Svoboda Národní muzeum opouští, aby nastoupil do Archeologického ústavu, čítala antická sbírka 2 198 kusů.

Po odchodu Bedřicha Svobody spravoval sbírku dočasně Jiří Břeň, v letech 1955–1956 Roman Haken a po jeho předčasné smrti opět Jiří Břeň. V roce 1969 bylo založeno pododdělení pro klasickou archeologii začleněné do oddělení prehistorie a protohistorie. V té době mělo toto pracoviště dva odborné pracovníky (Jiří Marsa, Marie Dufková), vedoucího (Jan Bouzek) a jednu asistentku na dokumentační práce. Díky existenci specializovaného pracoviště se sbírka úspěšně rozrůstala nákupy ze soukromého majetku. V roce 1970 se v Národním muzeu konala výstava *Antické sklo* uspořádaná při příležitosti 5. kongresu Mezinárodní asociace pro dějiny skla. Ve spolupráci s Uměleckoprůmyslovým muzeem a Národní galerií byla v roce 1978 připravena velká souborná výstava antického umění *Antické umění v československých sbírkách* v pražské Valdštejnské jízdárně, která měla reprízu v Brně a Bratislavě. Díky publikační, výstavní i přednáškové činnosti vešla sbírka antických památek Národního muzea do povědomí i odborné veřejnosti v zahraničí, některé antické vázy ze sbírky byly publikovány *A. D. Trendallem* (1967) a *J. N. Coldstreamem* (1968).

autora kupříkladu knihy *Riviéra, průvodce po severní Itálii a jižní Francii* (1928). Müldner hodně cestoval a mnoho poznatků ze svých cest zúročil v cestopisné literatuře.

Od roku 1936 spravoval antickou sbírku Národního muzea Bedřich Svoboda, z jehož iniciativy byla v roce 1938 připravena výstava pod názvem *„Řecké a římské památky v souvislosti s českými nálezy“* (Svoboda 1939, 70–71). Jak píše o výstavě Bedřich Svoboda: „...základní myšlenka byla ukázat českému kulturnímu světu, jak neobyčejně živě a vydatně působila antická vzdělanost na pravěkého obyvatele našich zemí...“ Tehdejší ohlas novinových článků svědčí o zájmu, jaký výstava vzbudila. Po válce se začalo s přípravou mnohem náročnější výstavy, jejímž cílem měl být „pokus o vytvoření přehledu vývoje umělecké práce ve staré Heladě i v říši římské pomocí děl tzv. drobného umění...“ (Svoboda 1971, 136). Výstava *Antické umění ve sbírkách*

V roce 1971 projevila tehdejší československá vláda zájem o možnou kulturní spolupráci s Kyprzem. Do popředí se dostala i otázka případné archeologické expedice. Osloveno bylo Národní muzeum, které pověřilo přípravou pravěké oddělení. Na Kypr byl v roce 1972 vyslán Jan Bouzek spolu s Jiřím Neustupným. Kyperskou stranou byla nabídnuta lokalita Akrotiri nedaleko Agios Theodoros, při jižní bázi protáhlého poloostrova Karpasia. Na místě byla provedena prospekce, byla zdokumentována hradba města, malý přístav, množství památek na povrchu, ze kterých vynikly kamenné mlýny a rozrušené (vykradené) hroby, v nichž a v jejichž okolí zbyly keramické střepy ukazující, že místo bylo osídleno od rané doby bronzové až do byzantské doby. Brzy poté vypukla občanská válka, lokalita zůstala na severní turecké straně ostrova a z plánované skromné expedice nakonec sešlo (Bouzek 1988, 125–137). Mimořádnou akcí byla v letech 1980–1983 účast na výzkumu buddhistického klášterního komplexu Abhayagiri v Anuradhápuře v severní části Srí Lanky v rámci akce UNESCO. Na výzkumu se podíleli za Národní muzeum Jan Bouzek a Jiří Břeň. Zde byly provedeny revizní výzkumy na několika místech, u klášterů, vodních bazénů i okolo samotné stúpy, a byla vypracována chronologie místní keramiky od 3. století př. n. l. do 12. století n. l. (Bouzek ed. 1993). V roce 1989 byla část antické sbírky Národního muzea prezentována na velké mezinárodní výstavě *Svět Etrusků* reprízované v Praze. V roce 1995 vzniklo samostatné oddělení klasické archeologie, které nadále pokračovalo ve výstavních projektech, jako byla např. výstava *Díla antických mistrů* otevřená v roce 1994, nebo *Antické umění v moravských sbírkách a nálezech* v roce 1996. Posledním velkým výstavním projektem, původně zamýšleným jako stálá expozice, bylo *Umění starověku* (palác Kinských, 2011). Z větších, relativně recentních akvizic lze jmenovat soubor intaktního antického skla zakoupený z pozůstalosti fotografa Bedřicha Formana (1919–1985). Významný přírůstek do sbírky představovala rovněž velmi kvalitní sbírka Františka Zemana, zmíněná výše.

V roce 2011 bylo samostatné oddělení klasické archeologie zrušeno a antické pracoviště je znovu součástí bývalého oddělení prehistorie a protohistorie, v současnosti nazývaného Oddělení pravěku a antického starověku. Antická sbírka má dnes přes 7 500 předmětů, nadále dochází k jejímu systematickému rozšiřování, postupnému odbornému zpracování a publikování i v mezinárodních edicích. Veřejnosti bude sbírka prezentována po rekonstrukci historické budovy Národního muzea v rámci nově připravovaného expozičního celku.

Literatura

- BEAZLEY, J. D. 1963: *Attic Red-figure Vase-Painters*. 2nd edition, volume I. Oxford
- BOUZEK, J. 1972: *Syrian and Anatolian Bronze Age figurines in Europe*. Proceedings of the Prehistoric Society 38, 156–164
- BOUZEK, J. 1988: *Preliminary prospection on the site of Akrotiri (Knidos)*. Report of the Department of Antiquities of Cyprus 1, 125–137
- BOUZEK, J. ed. 1993: *Ceylon between East and West, Anuradhapura, Abhayagiri Vihara 1981–1984*. Praha
- COLDSTREAM, J. N. 1968: *Greek Geometric Pottery. A Survey of Ten Local Styles and their Chronology*. London

DUFKOVÁ, M. 2006: *Emanuel Štěpán Berger, sběratel a archeolog*. In Historie sběratelství antických památek v českých zemích (Dufková–Ondřejová eds.) Praha

FROLÍKOVÁ, A. – STEHLÍKOVÁ, E. 1982: *Cesty Julia Zeyera za antikou*. Zprávy JKF, XXIV, 142–155

MADER, B. 2006: *Arcivévoda Ludwig Salvator a jeho archeologická sbírka na zámku v Brandýse nad Labem*. In Historie sběratelství antických památek v českých zemích (Dufková–Ondřejová eds.) Praha

SKLENÁŘ, K. 1989: *Z Čech do Pompejí*. Praha

SKLENÁŘ, K. 2014: *Pravěká a raně středověká archeologie v dějinách Národního muzea*. Fontes Archaeologici Pragenses 40. Pragae

SVOBODA, B. 1939: *Zprávy z Národního muzea. Prehistorické oddělení*. Časopis Národního muzea. Duchovnědný oddíl. CXIII, 68–71

SVOBODA, B. 1971: *Antická sbírka Národního muzea*. Časopis Národního muzea. Historické muzeum. CXL, 3–4, 129–137

SVOBODOVÁ, H. 1994: *Bronzegefässe aus der Antikensammlung des Nationalmuseums in Prag*. Památky archeologické LXXXV, 15–33

SVOBODOVÁ, H. – KOZÁKOVÁ, R. 2016: *The Time of Extravagance and a „Crescent-shaped Glass Bottle“ from the Collection of Classical Antiquities of the National Museum, Prague*. Studia Hercynia XX, 1, 100–110

TRENDALL, A. D. 1967: *The Red-figured Vases of Lucania Campania and Sicily*. Oxford

Foto: Olga Tlapáková, Jiří Vaněk